

HISTORIA FILOZOFII ROSYJSKIEJ

WILHELM GOERDT

PRZEKŁAD
JACEK ANTKOWIAK

Wydawnictwo WAM
Kraków 2012

SPIS TREŚCI

Przedmowa	9
Wprowadzenie	13

Część Pierwsza

WĄTPLIWOŚCI W OBLICZU FILOZOFII ROSYJSKIEJ	19
---	----

I. W „epoce ogólnoświatowego zrównania”	21
--	----

II. Jedność i odmienność (zachodnio)europejskiej i (wschodnio)europejsko-rosyjskiej filozofii	23
--	----

III. Filozofia rosyjska	31
--------------------------------------	----

1. Quis judicabit?
- a) „Filozoficzność” filozofii rosyjskiej;
- b) „Rosyjskość” filozofii rosyjskiej
2. Przestrzeń i czas rosyjskiej filozofii. Trzy sytuacje
- a) Za czasów petersburskiego imperium (1689-1917): jedność
 myśli i różnorodność; b) Po Rewolucji Październikowej
 (1917-1953): pluralizm wewnętrzny i ujednolicenie; c) Po
 II wojnie światowej (1953 i n.): między odwilżą i przymrozkiem
3. Założenie rosyjskiej filozofii
- a) Początek przez fakty?; b) Założenie przez świadomość

Część Druga

DOSTĘPY I PODGLĄDY	169
---------------------------------	-----

I. Założycielska różnorodność	171
--	-----

1. Łomonosow
- a) Obserwacja, wykorzystanie i poznanie przyrody;
- b) Dwie ewangelie
2. Skoworoda
- a) Krytyka nauki i kultury; b) Samopoznanie i przebóstwienie;
- c) Trzy światy; d) Żyć zgodnie z naturą. Nierówna równość
3. Radiszczew
- a) Refleksja wypływająca z cierpienia i poczucia dobra; b) Sen
 o prawdzie i sprawiedliwości; c) Natura i społeczeństwo;
- d) Nieśmiertelność

4. Sperański	206
a) Nie filozof? Tylko mistyk, rezoner, liberal?; b) Metafizyka i filozofia praktyczna; c) „Zasada społeczeństw” i „cel społecznego współżycia”	
5. Posłowie i spojrzenie w przyszłość	220
a) Założyciele wskazujący drogę; b) Obłomowszczyzna jako wyzwanie	
II. Rosja i Europa	235
1. Ostrożnie z określeniami „okcydentaliści” – „słowianofile”!	
Nieunikniona dygresja historiograficzna	235
a) O użyciu terminu „słowianofilstwo/słowianofile”;	
b) O użyciu terminu „okcydentalizm/okcydentaliści”	
2. P. Ja. Czaadajew	243
a) Chrześcijański filozof z Moskwy; b) Filozofia i Objawienie;	
c) Prawo moralne rozumu i jego urzeczywistnienie; d) Troiste pojęcie rozumu; e) Wolność i bunt człowieka; f) Katolicyzm prawdą; g) Rosja – „luka w moralnym porządku świata”	
3. I. Kiriejewski	261
a) Dialektyka typów idealnych „Rosja” – „Europa”; b) Duch europejski na przełomie; c) Rozdwojenie Rosji; d) Europejska i ogólnoludzka jedność przez pojednanie wiary i rozumu	
4. K. S. Aksakow	272
a) Polityczna teoria słowianofilskiego sposobu myślenia;	
b) Jarzmo logiki – jarzmo państwa; c) Chrystologiczna nauka o dwóch naturach jako wzór polityki	
III. Miary filozofii	283
1. Stara Ruś	284
2. Filozofia religijna w XIX i XX w.	301
a) F. A. Gołubiński, W. N. Karpow, F. F. Sidonski;	
b) P. D. Jurkiewicz, A. M. Buchariew, A. I. Browkowicz, W. D. Kudriawcew-Płatonow; c) M. M. Tariejew, W. I. Niesmielów, W. W. Zienkowski; d) I. I. Siergijew (Jan Kronsztadzki), D. A. Szachowski (arcybiskup Jan z San Francisco), N. N. Worobjow (opat Nikon), D. Dudko	
IV. Przełom w myśleniu	353
1. Despcja i osobowość. O pewnym wątku przewodnim rosyjskiego nihilizmu	354
2. Podmiot i orzecznik. Między Hercenem i Dostojewskim	381
3. <i>Правда</i> . Prawda (<i>истина</i>) i sprawiedliwość (<i>справедливость</i>)	404
a) „Narodnik” M. K. Michajłowski; b) „Domek z kart”:	

socjologiczna teoria Spencera; c) Bieg historii: okres obiektywnie antropocentryczny, okres ekscentryczny i subiektywnie antropocentryczny

V. Różnorodność rozwoju	425
1. Włodzimierz Sołowjow	425
a) Sprawa filozofii; b) Kosmiczna wszechjedność i historia Bogocześnictwa; c) Organizacja dobra; d) Rosyjska idea: dygresja terminologiczna; e) Koncepcja Włodzimierza Sołowjowa	
2. Filozoficzne horyzonty: filozofia świecka. Pojęcia i perspektywy od XIX po wiek XX	467
a) P. L. Ławrow, A. I. Hercen, M. A. Bakunin, P. A. Kropotkin; b) L. N. Tołstoj, M. N. Strachow, B. N. Cziczerin, S. N. Trubieckoj, E. N. Trubieckoj; c) L. M. Łopatin, S. L. Frank, K. D. Kawielin, W. W. Lesiewicz, A. A. Bogdanow; d) L. I. Akselrod (Ortodoks), J. W. Plechanow, W. I. Lenin, A. I. Wwiedziński, P. B. Struve; e) L. I. Szestow, G. G. Szpet, A. F. Łosiew	
3. Mikołaj O. Łoski	546
a) „Czas systemów” (uwaga wstępna); b) Postęp w filozofii; c) Typologia światopoglądów; d) Świat ze zdarzeń, twórczości i idei; e) Obecność i dystans	
4. Mikołaj A. Bierdiajew	563
a) „Filozofia jest aktem życia”; b) Podmiot i obiektywizacja (<i>Субъект и объективация</i>); c) Komunikacja i wspólnota/komunia (<i>Сообщение и общение</i>); d) Historia. Człowiek i maszyna	
5. Siemion L. Frank	581
a) „W centrum... rosyjskiego ducha filozoficznego... filozofia praktyczna”; b) Zadanie filozofii społecznej; c) Wielkie „MY”; d) <i>Соборность</i> (wspólnotowość/soborowość) i <i>Общественность</i> (społeczność)	
6. Paweł I. Nowgorodcew	603
a) Filozofia, prawo, historia (uwaga wstępna); b) Kryzys współczesnej świadomości prawa; c) Ideał społeczny; d) „Na szczeblach nieskończonej drabiny”	
Indeks osób	623